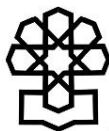

بررسی بخش دوم لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور (۶): بودجه شرکت‌های دولتی

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۲۰۴۰۹

کد موضوعی: ۲۳۰

دوره دوازدهم - سال اول

ثبت: ۲۶۰

عنوان گزارش: بررسی بخش دوم لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور (۶): بودجه شرکت‌های دولتی

نام دفتر: مطالعات بخش عمومی (گروه شرکت‌های دولتی)

تهیه و تدوین کنندگان: عاطفه حسینی، مهتاب قراخانلو

مدیر مطالعه: مهتاب قراخانلو

ناظران علمی: سیدمحمدحسین فاطمی؛ سیدعباس پرهیزکاری

صفحه آرا: منیره حاجی محمدی

واژه‌های کلیدی:

۱. لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور

۲. شرکت‌های دولتی

۳. منابع و مصارف

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۱۱/۲۱

به نام خدا

فهرست مطالب

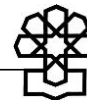
۱	چکیده
۱	خلاصه مدیریتی
۳	۱. مقدمه
۳	۲. تعداد شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت
۴	۳. بودجه شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت
۵	۴. منابع و مصارف شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت
۷	۴-۱. درآمد و هزینه
۱۳	۴-۲. مالیات و سود علی‌الحساب
۱۶	۴-۳. سود و زیان
۱۸	۴-۴. هزینه‌های سرمایه‌ای
۱۹	جمع‌بندی
۲۰	منابع و مآخذ

فهرست جداول

۳	جدول ۱. تعداد شرکت‌های سودده و سربه‌سر و زیان‌ده مصوب و عملکرد سال‌های ۱۴۰۴-۱۳۹۷
۶	جدول ۲. منابع شرکت‌های دولتی در قوانین بودجه سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ (هزار میلیارد ریال)
۷	جدول ۳. مصارف شرکت‌های دولتی در قوانین بودجه سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ (هزار میلیارد ریال)
۹	جدول ۴. هفت شرکت دولتی دارای بیشترین درآمد در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴
۱۱	جدول ۵. هفت شرکت دولتی دارای بیشترین هزینه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴
۱۲	جدول ۶. رشد درآمد برخی از شرکت‌های آب منطقه‌ای در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ (هزار میلیارد تومان)
۱۲	جدول ۷. رشد هزینه برخی از شرکت‌های آب منطقه‌ای در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ (هزار میلیارد تومان)

فهرست اشکال

۴	شکل ۱. نمودار روند منابع و مصارف شرکت‌های دولتی
۵	شکل ۲. نمودار روند بودجه شرکت‌های دولتی به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵
۸	شکل ۳. نمودار ارقام مصوب و عملکرد درآمد شرکت‌های دولتی در بازه زمانی ۱۴۰۴-۱۳۹۷
۸	شکل ۴. نمودار ارقام مصوب و عملکرد درآمد شرکت‌های دولتی در بازه زمانی ۱۴۰۴-۱۳۹۷ به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵ (هزار میلیارد ریال)
۱۰	شکل ۵. نمودار ارقام مصوب و عملکرد هزینه شرکت‌های دولتی در بازه زمانی ۱۴۰۴-۱۳۹۷ (هزار میلیارد ریال)
۱۰	شکل ۶. نمودار ارقام مصوب و عملکرد هزینه شرکت‌های دولتی در بازه زمانی ۱۴۰۴-۱۳۹۷ به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵ (هزار میلیارد ریال)
۱۳	شکل ۷. نمودار نسبت هزینه‌ها به درآمدهای شرکت‌های دولتی برای ارقام مصوب و عملکرد طی سال‌های ۱۴۰۴-۱۳۹۷
۱۵	شکل ۸. نمودار سود سهام مصوب و عملکرد شرکت‌های دولتی طی سال‌های ۱۴۰۴-۱۳۹۷
۱۵	شکل ۹. نمودار سود سهام شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه ۱۴۰۴
۱۶	شکل ۱۰. نمودار سهم مالیات شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴
۱۷	شکل ۱۱. نمودار سودآورترین شرکت‌ها در عملکرد سال ۱۴۰۲
۱۸	شکل ۱۲. نمودار زیان‌آورترین شرکت‌ها در عملکرد سال ۱۴۰۲
۱۸	شکل ۱۳. نمودار هزینه‌های سرمایه‌ای مصوب و عملکرد (به قیمت‌های جاری و ثابت سال ۱۳۹۵) شرکت‌های دولتی طی سال‌های ۱۴۰۴-۱۳۹۷
۱۹	شکل ۱۴. نمودار هزینه‌های سرمایه‌ای از محل منابع داخلی شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ به تفکیک امور

بررسی بخش دوم لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ کل کشور (۶): بودجه شرکت‌های دولتی

چکیده

منابع و مصارف شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴، حدود ۷۰ درصد نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۳ رشد داشته است. گفتنی است که اگر بودجه شرکت‌های دولتی به قیمت ثابت (با حذف اثر تورم) مورد بررسی قرار گیرد، مشخص می‌شود گردش مالی این شرکت‌ها در یک بازه زمانی ۱۳ ساله تا سال ۱۴۰۳، از یک‌روند کلی نزولی برخوردار بوده ولی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ رشد کرده است. در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴، سود سهام شرکت‌های دولتی رقم ۱۰۰ هزار میلیارد تومان در نظر گرفته شده که نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۳، بیش از ۶۶ درصد رشد داشته است. بخش قابل توجهی از افزایش ۴۰ هزار میلیارد تومانی سود شرکت‌های دولتی مربوط به افزایش سود بانک مرکزی است که از رقم ۱۴ هزار میلیارد در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ به رقم ۴۰ هزار میلیارد در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ رسیده است. دلایل عمومی رشد ۷۰ درصدی بودجه شرکت‌ها عبارت است از تورم (اثرگذاری بر هزینه مواد اولیه و نهاده‌های تولید)، رشد نرخ ارز و رشد حقوق و دستمزد؛ لیکن برخی دلایل اختصاصی دیگر نیز در این زمینه وجود دارد از جمله تغییر مبانی محاسبه درآمدها و هزینه‌ها و همچنین تغییر مدل مالی فعالیت برخی از شرکت‌های دولتی. شایان‌ذکر است که شرکت‌های بزرگ عمدتاً رشد پایین‌تر از رشد کل (۷۰ درصد) را تجربه کرده‌اند.

خلاصه مدیریتی

شرح / بیان مسئله

منابع و مصارف شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴، حدود ۷۰ درصد نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۳ رشد داشته است. گفتنی است که اگر بودجه شرکت‌های دولتی به قیمت ثابت (با حذف اثر تورم) مورد بررسی قرار گیرد، مشخص می‌شود گردش مالی این شرکت‌ها در یک بازه زمانی ۱۳ ساله تا سال ۱۴۰۳، از یک‌روند کلی تقریباً نزولی برخوردار بوده اما در سال ۱۴۰۴ رشد کرده است.

یافته‌های کلیدی

با بررسی منابع و مصارف بودجه شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه ۱۴۰۴، برخی نکات به شرح ذیل قابل بیان است:

- تعداد شرکت‌های سودده و سربه‌سر در پیوست ۳ لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ برابر با ۳۲۸ شرکت و تعداد شرکت‌های زیان‌ده ۱۵ شرکت است. نکته‌ای که در این خصوص وجود دارد بالا بودن تعداد شرکت‌های زیان‌ده در عمل است (حدود

۱۵۶ شرکت در عملکرد شش‌ماهه سال ۱۴۰۳). واضح است که درج شرکت‌های زیان‌ده به‌عنوان شرکت‌های سودده و سربه‌سر، باعث کاهش شفافیت بودجه و غیر واقعی شدن آن می‌شود.

● درآمد شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۳، رشد ۶۷ درصدی داشته است. هزینه شرکت‌های دولتی نیز در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۳، رشد ۷۰ درصدی داشته است.

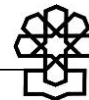
● به‌عنوان جمع‌بندی از دلایل رشد ۷۰ درصدی بودجه شرکت‌ها می‌توان گفت که شرکت‌های بزرگ عمدتاً رشد پایین‌تر از رشد کل (۷۰ درصد) را تجربه کرده‌اند؛ در میان شرکت‌های بزرگ، بانک مرکزی و بیمه ایران و بانک ملی از بالاترین رشد برخوردار هستند. حدود ۴۰ درصد رشد توسط هشت شرکت بزرگ توضیح داده می‌شود. همچنین برخی از شرکت‌ها مانند شرکت پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی و شرکت‌های آب منطقه‌ای، رشد بسیار بالایی را تجربه کرده‌اند که به نظر می‌رسد تغییر مبانی محاسبه درآمدها و هزینه‌ها و همچنین تغییر مدل مالی فعالیت، دلیل تغییر قابل توجه ارقام مربوط به شرکت‌های مذکور بوده است. البته شایان‌ذکر است که شرکت‌های آب منطقه‌ای به‌دلیل پایین بودن ارقام مطلق بودجه آنها، سهم قابل توجهی در رشد کل ندارند. همچنین سایر دلایل عمومی رشد بودجه شرکت‌ها نیز عبارت است از تورم (اثرگذاری بر هزینه مواد اولیه و نهاده‌های تولید)، رشد نرخ ارز و رشد حقوق و دستمزد.

● در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴، سود سهام شرکت‌های دولتی رقم ۱۰۰ هزار میلیارد تومان در نظر گرفته شده که نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۳، بیش از ۶۶ درصد رشد داشته است. بخش قابل توجهی از افزایش ۴۰ هزار میلیارد تومانی سود شرکت‌های دولتی مربوط به افزایش سود بانک مرکزی است که از رقم ۱۴ هزار میلیارد در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ به رقم ۴۰ هزار میلیارد در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ رسیده است. شرکت‌های بانک مرکزی، ملی نفت، ایمیدرو، ملی گاز، پالایش نفت آبادان، فرودگاه‌ها و ناوبری هوایی ایران، تهیه و تولید مواد معدنی، ملی پتروشیمی، ارتباطات زیرساخت، گسترش معادن و صنایع معدنی طلای زرشوران و سازمان بنادر و دریانوردی حدود ۹۰ درصد از سود پیش‌بینی شده شرکت‌های دولتی در سال ۱۴۰۴ را پرداخت خواهند کرد. شایان‌ذکر است بالاترین مالیات نیز برای شرکت‌های مذکور پیش‌بینی شده و در مجموع بیش از ۹۰ درصد مالیات شرکت‌های دولتی در سال ۱۴۰۴ برای آنها در نظر گرفته شده است.

● هزینه‌های سرمایه‌ای شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴، حدود ۷۶ درصد نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۳ رشد داشته است. بررسی روند هزینه‌های سرمایه‌ای حقیقی (بدون اثر تورم) شرکت‌های دولتی، نشانگر یک‌روند رو به کاهش طی سال‌های اخیر است.

پیشنهاد راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی

پیشنهاد می‌شود بررسی مجلس شورای اسلامی در خصوص پیوست شماره ۳ لایحه بودجه با تمرکز بر خروجی‌های مورد انتظار شرکت‌ها و همچنین تحلیل روند شاخص‌های مالی آنها به‌جای تکیه بر اعداد و ارقام انجام پذیرد. این مسئله از آن جهت قابل پیشنهاد است که تمرکز صرف بر اعداد پیوست شماره ۳ به‌دلیل غیر دقیق بودن ارقام و امکان اصلاح بودجه از سوی شرکت‌های دولتی در عمل عایدی کمتری نسبت به موارد پیشنهاد شده خواهد داشت.

۱. مقدمه

در بخش اول این گزارش، ابتدا تغییرات لایحه بودجه ۱۴۰۴ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۳ در خصوص احکام مربوط به شرکت‌های دولتی مد نظر قرار گرفته است. در بخش دوم گزارش تصویر کلان بودجه شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت از منظر تعداد شرکت‌ها به تفکیک امور و سودده و زیان‌ده و در بخش سوم بودجه شرکت‌ها از منظر منابع و مصارف شرکت‌ها ارائه شده است. در بخش چهارم، برخی اقلام صورت منابع و مصارف مانند درآمد و هزینه، مالیات و سود علی‌الحساب، سود و زیان و اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مورد بررسی قرار گرفته است. در نهایت نیز جمع‌بندی گزارش ارائه شده است.

۲. تعداد شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت

در جدول ۱ تعداد شرکت‌های سودده و زیان‌ده دولتی به تفکیک مصوب و عملکرد طی سال‌های ۱۴۰۴-۱۳۹۷ نشان داده شده است. بر اساس جدول مذکور، تعداد شرکت‌های سودده و سربه‌سر در پیوست ۳ لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ برابر با ۳۲۷ شرکت و تعداد شرکت‌های زیان‌ده ۱۵ شرکت است. نکته‌ای که در خصوص جدول مذکور وجود دارد بالا بودن تعداد شرکت‌های زیان‌ده در عمل است در حالی که در پیوست ۳ لویح بودجه سنواتی تعداد کمی از شرکت‌ها به‌عنوان شرکت‌های زیان‌ده درج می‌شوند. واضح است که درج شرکت‌های زیان‌ده به‌عنوان شرکت‌های سودده و سربه‌سر، باعث کاهش شفافیت بودجه و غیر واقعی شدن آن می‌شود.

جدول ۱. تعداد شرکت‌های سودده و سربه‌سر و زیان‌ده مصوب و عملکرد سال‌های ۱۴۰۴-۱۳۹۷

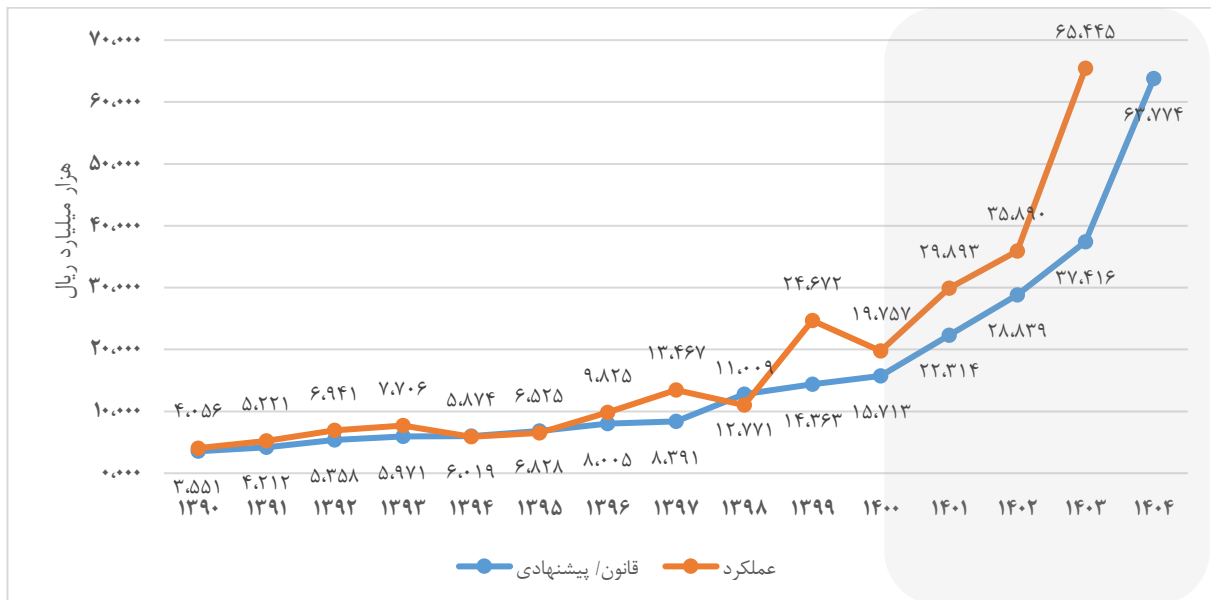
تعداد شرکت‌ها						عنوان
عملکرد			مصوب			
جمع	زیان‌ده	سودده و سربه‌سر	جمع	زیان‌ده	سودده و سربه‌سر	
۳۷۷	۱۹۴	۱۸۳	۳۷۷	۹	۳۶۸	قانون سال ۱۳۹۷
۳۸۲	۱۸۹	۱۹۳	۳۸۲	۶۷	۳۱۵	قانون سال ۱۳۹۸
۳۷۹	۱۴۸	۲۳۱	۳۷۹	۱۰۴	۲۷۵	قانون سال ۱۳۹۹
۳۴۵	۱۳۴	۲۱۱	۳۸۵	۵۹	۳۲۶	قانون سال ۱۴۰۰
۳۳۵	۱۱۰	۲۳۱	۳۷۶	۲۵	۳۵۱	قانون سال ۱۴۰۱
۳۴۳	۱۱۲	۲۳۱	۳۴۲	۱۷	۳۲۵	قانون سال ۱۴۰۲
۳۴۳	۱۵۶	۱۸۷	۳۴۲	۱۵	۳۲۷	قانون سال ۱۴۰۳
			۳۴۲	۱۵	۳۲۷	لایحه سال ۱۴۰۴

مأخذ: قوانین بودجه سنواتی. عملکرد سال ۱۴۰۳ بر اساس عملکرد ۶ ماهه است.

۳. بودجه شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت

در نمودار ۱ روند منابع و مصارف شرکت‌های دولتی به تفکیک رقم مصوب در قوانین بودجه سنواتی و لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ و میزان عملکرد طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۴۰۳ نمایش داده شده است. نکته‌ای که در خصوص نمودار ۱ و برخی دیگر از نمودارهای گزارش حاضر وجود دارد این است که ارقام قبل از سال ۱۴۰۰ قابل مقایسه با ارقام بعد از سال ۱۴۰۰ نیستند. به دلیل حذف بزرگ‌نمایی بودجه (ارقام حسابداری) شرکت ملی نفت و شرکت ملی پالایش و پخش فراورده‌های نفتی و کاهش درآمدها و هزینه‌های شرکت‌های مذکور از قانون بودجه سال ۱۴۰۰ به بعد، عملاً امکان مقایسه برخی ارقام شرکت‌های دولتی قبل و بعد از سال ۱۴۰۰ وجود ندارد. بر اساس نمودار مذکور، کل بودجه شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴، حدود ۷۰ درصد نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۳ رشد داشته است.

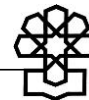
شکل ۱. نمودار روند منابع و مصارف شرکت‌های دولتی

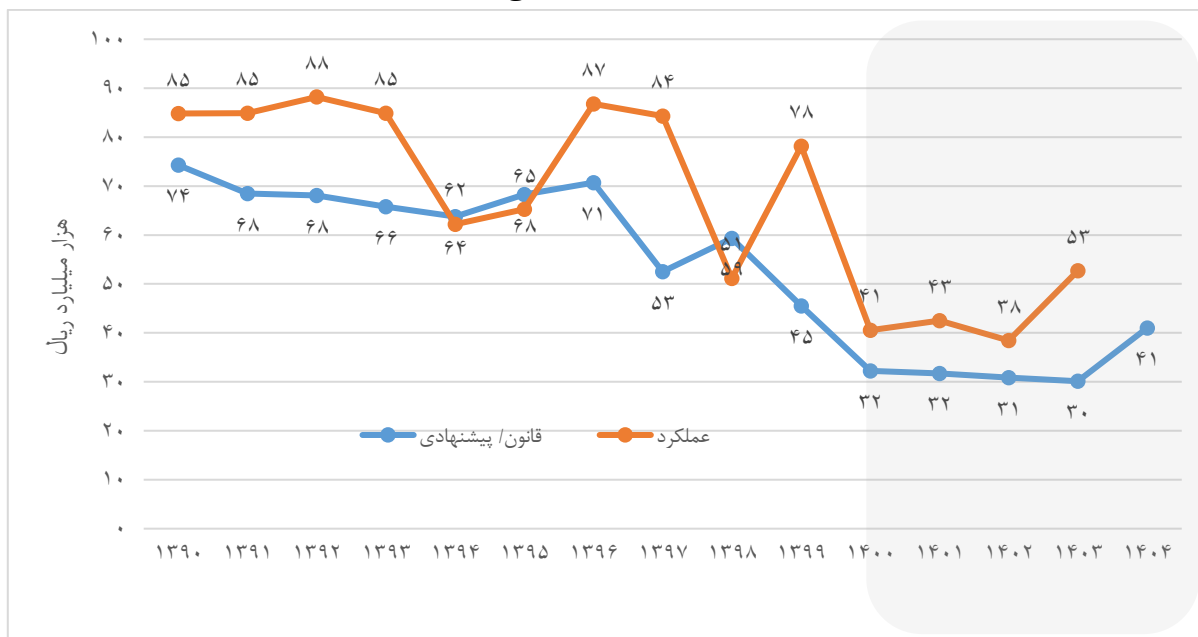
مأخذ: محاسبات پژوهش.

برای ارائه تصویر دقیق‌تری از روند منابع و مصارف شرکت‌های دولتی در طول زمان، لازم است بودجه شرکت‌های مذکور به قیمت ثابت (با حذف اثر تورم) مورد بررسی قرار گیرد. بر اساس نمودار ۲ مشخص است که رقم مصوب بودجه شرکت‌های دولتی در طول بازه ۱۳۹۰-۱۴۰۳ از یک‌روند کلی نزولی برخوردار بوده است. شایان‌ذکر است که رقم حقیقی پیشنهادی برای منابع و مصارف شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴، افزایشی است.

شکل ۲. نمودار روند بودجه شرکت‌های دولتی به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵

مأخذ: همان.

۴. منابع و مصارف شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت

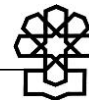
در جدول ۲، رقم مصوب و عملکرد و درصد تحقق ارقام سمت منابع شرکت‌های دولتی در قوانین بودجه سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ نشان داده شده است. براساس جدول مذکور، درصد تحقق درآمد، اعتبارات هزینه‌ای، اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و دارایی‌های جاری در سال ۱۴۰۲، بیش از مقدار مصوب و تسهیلات بانکی و سایر وام‌های داخلی و وام‌های خارجی کمتر از مقدار مصوب بوده است. همچنین در سال ۱۴۰۳، درصد تحقق شش‌ماهه درآمد، اعتبارات هزینه‌ای و دارایی‌های جاری شرکت‌های دولتی بیش از مصوب شش‌ماهه و اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، تسهیلات بانکی، وام‌های خارجی و سایر دریافت‌ها کمتر از مصوب شش‌ماهه بوده است.

جدول ۲. منابع شرکت‌های دولتی در قوانین بودجه سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ (هزار میلیارد ریال)

۱۴۰۴		۱۴۰۳			۱۴۰۲			عنوان
رشد نسبت به ۱۴۰۳	لایحه	درصد تحقق نسبت به مصوب شش‌ماهه	عملکرد شش‌ماهه	قانون	درصد تحقق	عملکرد سال	قانون	
۶۷/۱	۵۰۴۴۳	۱۷۱/۱	۳۵۸۲۲	۳۰۱۷۹	۱۳۱/۰	۲۹۰۱۸	۲۲۱۴۵	درآمدها
۰	۲۲۸	۱۱۵/۳	۱۳۱	۲۲۷	۲۲۰/۸	۲۲۱	۱۰۰	اعتبارات هزینه‌ای (کمک زیان)
۷۲/۶	۱۵۶۴	۶۸/۰	۳۰۸	۹۰۶	۱۴۸/۱	۷۶۱	۵۱۴	اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه ای (مجری طرح های پیوست یک)
۱۳۰/۳	۲۵۳۷	۳۲/۳	۱۷۸	۱۱۰۲	۵۰/۹	۶۱۳	۱۲۰۴	تسهیلات بانکی و سایر وام‌های داخلی
۱۵۳/۱	۸۸۳	۴۹/۸	۸۷	۳۴۹	۳۱/۵	۲۰۷	۶۵۷	وام‌های خارجی
۱۵۰/۷	۸۶۷	۲۸۹۶/۱	۵۰۰۹	۳۴۶	۳۲۱/۲	۱۱۹۴	۳۷۲	دارایی‌های جاری
۶۸/۴	۷۲۵۱	۵۵/۱	۱۱۸۷	۴۳۰۷	۱۰۰/۸	۳۸۷۵	۳۸۴۶	سایر دریافت‌ها
۷۰/۴	۶۳۷۷۴	۱۷۴/۹	۳۲۷۲۲	۳۷۴۱۶	۱۲۴/۴	۳۵۸۹۰	۲۸۸۳۹	جمع

مأخذ: همان.

در جدول ۳، رقم مصوب و عملکرد و درصد تحقق ارقام مصارف شرکت‌های دولتی در قوانین بودجه سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ نشان داده شده است. براساس جدول مذکور، ارقام مربوط به عملکرد هزینه‌ها، ۵۰ درصد سود سهام، سایر حساب‌های تخصیص سود و افزایش دارایی‌های جاری طی سال ۱۴۰۲ و ۶ ماهه اول سال ۱۴۰۳، از ارقام مصوب آن بیشتر و سود سهام، وجوه اداره شده و هزینه‌های سرمایه‌ای کمتر از رقم مصوب بوده است. همچنین مالیات شرکت‌های دولتی در سال ۱۴۰۲ بیشتر از رقم مصوب آن و در شش‌ماهه اول سال ۱۴۰۳، کمتر از رقم مصوب شش‌ماهه آن عملکرد داشته است. علاوه بر این، تمامی اقلام سمت مصارف شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ در مقایسه با قانون بودجه سال ۱۴۰۳ افزایشی است.

جدول ۳. مصارف شرکت‌های دولتی در قوانین بودجه سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳

و لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ (هزار میلیارد ریال)

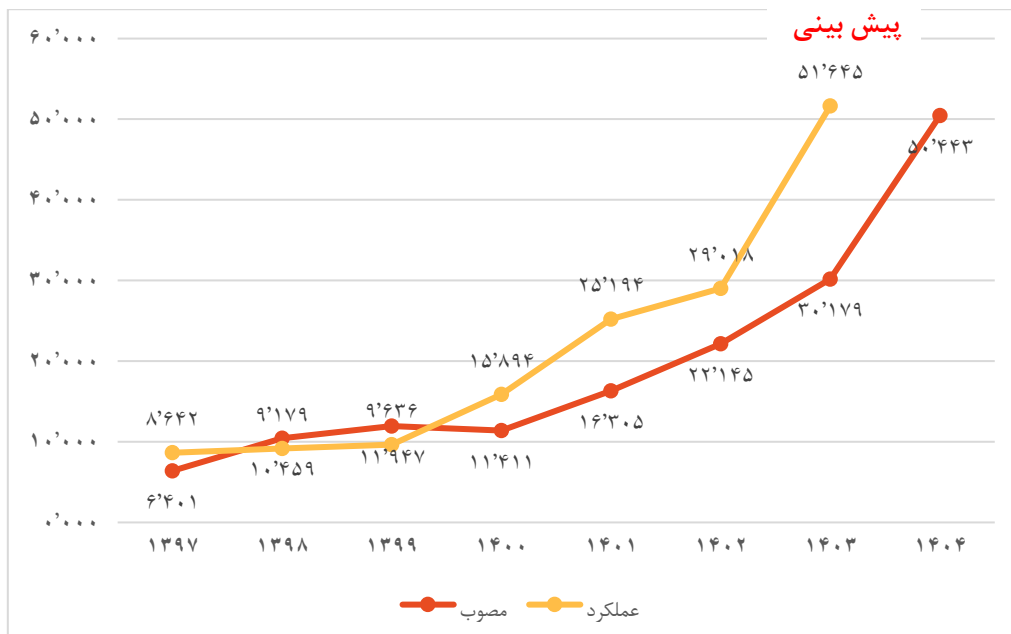
۱۴۰۴		۱۴۰۳			۱۴۰۲			عنوان
درصد رشد نسبت به ۱۴۰۳	لایحه	درصد تحقق (نسبت به مصوب ۶ ماهه)	عملکرد شش ماهه	قانون	درصد تحقق	عملکرد سال	قانون	
۷۰	۴۸۵۲۹	۲۱۲/۲	۳۰۲۸۴	۲۸۵۴۹	۱۳۷/۹	۲۷۸۱۰	۲۰۱۷۳	هزینه‌ها
۶۱/۸	۳۷۴	۷۴/۵	۸۶	۲۳۱	۳۰۶/۹	۴۳۹	۱۴۳	مالیات
۷۷/۶	۶۴۵	۱۶۹/۶	۳۰۸	۳۶۳	۲۷۰/۸	۴۹۵	۱۸۳	۵۰ درصد سود
۱۱/۶	۱۲۷	۱۴/۶	۸	۱۱۴	۱۸/۷	۲۱	۱۱۲	سود سهام
۱۴۹/۱	۴	۹۸۵/۱	۸	۱/۶	۶۰۳۴/۲	۳۷	۰/۶	سایر حساب‌های تخصیص سود
۳۲/۳	۱۴۴۵	۳۱/۱	۱۷۰	۱۰۹۲	۱۳/۸	۲۶۶	۱۹۲۳	بازپرداخت تسهیلات بانکی و سایر وام‌های داخلی
۸۲/۷	۹۰۳	۸۴/۵	۲۰۹	۴۹۴	۱۲۱/۲	۵۸۸	۴۸۵	بازپرداخت وام‌های خارجی
۱۱۲	۲۳	۱۸/۱	۱	۱۱	۵۲/۳	۶	۱۱	وجوه اداره شده
۲۹/۳	۱۰۰۳	۴۲/۹	۱۶۶	۷۷۵	۹۹/۰	۱۰۵۸	۱۰۶۹	بازپرداخت ودیعه، بدهی‌ها و سایر پرداخت‌ها
۷۶/۲	۱۲۲۰۳	۵۶/۲	۱۹۴۶	۶۹۲۷	۸۶/۸	۴۹۹۰	۵۷۴۶	هزینه‌های سرمایه‌ای
۸۸/۵	۵۲۲	۳۶۰/۱	۴۹۹	۲۷۷	۳۰۸۷/۰	۱۴۸۱	۴۸	افزایش دارایی‌های جاری
۶۹/۴	۶۵۷۸۰	۱۷۳/۵	۳۳۶۸۵	۳۸۸۳۵	۱۲۴/۴	۳۷۱۹۲	۲۹۸۹۴	جمع کل
۴۱/۳	۲۰۰۶	۱۳۵/۶	۹۶۲	۱۴۱۹	۱۲۳/۴	۱۳۰۱	۱۰۵۵	کسر می‌شود: ذخیره استهلاک
۷۰/۴	۶۳۷۷۴	۱۷۴/۹	۳۲۷۲۲	۳۷۴۱۶	۱۲۴/۴	۳۵۸۹۰	۲۸۸۳۹	جمع کل

مأخذ: همان.

۴-۱. درآمد و هزینه

در نمودارهای ۳ و ۴، به ترتیب ارقام مصوب و عملکرد درآمد شرکت‌های دولتی براساس قیمت‌های جاری و قیمت ثابت سال ۱۳۹۵ نشان داده شده است. براساس نمودار ۳، ارقام مصوب و عملکرد درآمد شرکت‌های دولتی طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۴۰۴ افزایشی بوده در حالی که این روند افزایشی در درآمد شرکت‌های مذکور، بر اساس قیمت‌های ثابت، قابل مشاهده نیست.

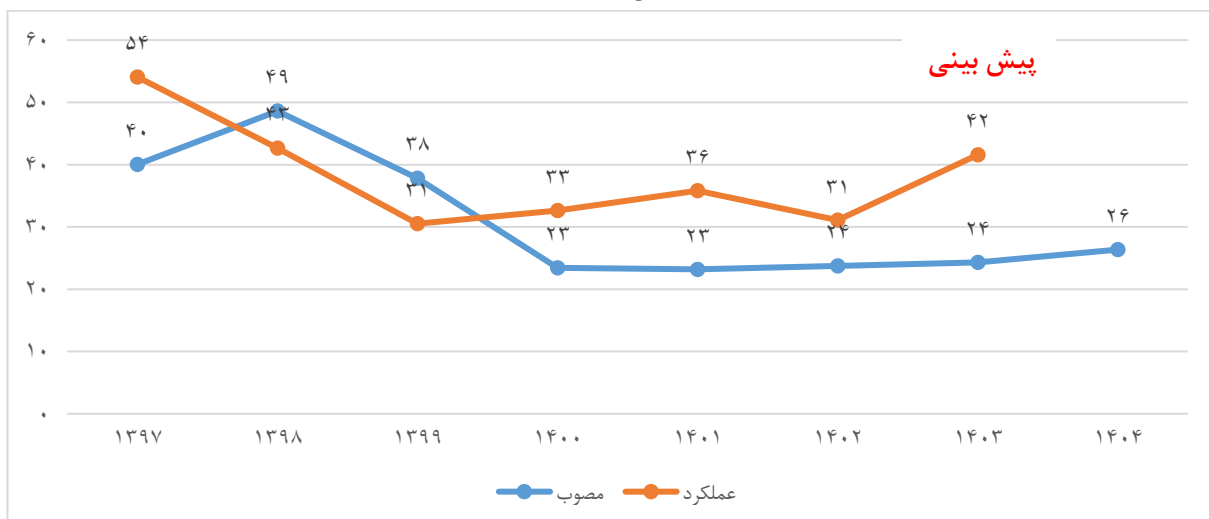
شکل ۳. نمودار ارقام مصوب و عملکرد درآمد شرکت‌های دولتی در بازه زمانی ۱۳۹۷-۱۴۰۴ (هزار میلیارد ریال)

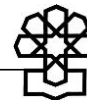
بر اساس نمودار ۴، روند رقم مصوب درآمد شرکت‌های دولتی طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۴۰۴، ابتدا کاهشی و پس از آن تقریباً بدون رشد بوده و از یک‌روند ثابت برخوردار است. میزان عملکرد درآمد شرکت‌های دولتی نیز طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۳۹۹ کاهشی، پس از آن با شیب کمی افزایشی یافته‌است.

شکل ۴. نمودار ارقام مصوب و عملکرد درآمد شرکت‌های دولتی در بازه زمانی ۱۳۹۷-۱۴۰۴

به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵ (هزار میلیارد ریال)

در جدول ۴، هشت شرکت دولتی دارای بیشترین درآمد در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ نشان داده شده‌است. براساس جدول مذکور، هفت شرکت و بانک دولتی، در مجموع حدود ۶۵ درصد از درآمد شرکت‌های دولتی را (عمدتاً حاصل از

فروش کالا و خدمات) ایجاد می‌کنند.

همچنین در جدول ۴، رشد درآمدهای شرکت‌های مذکور نسبت به قانون ۱۴۰۳ ارائه شده‌است. نکته قابل توجه اینکه این هشت شرکت حدود ۴۰ درصد رشد درآمد را توضیح می‌دهند. همچنین برخی از شرکت‌هایی که با رشد قابل توجه درآمد در لایحه مواجه بوده‌اند نیز در جدول ارائه شده‌است. به‌طور خاص در مورد شرکت پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی، اگرچه دلایل این رشد به طور دقیق مشخص نیست لیکن به نظر می‌رسد تغییر مبانی محاسبه، دلیل تغییر قابل توجه ارقام مربوط به شرکت مذکور بوده است.

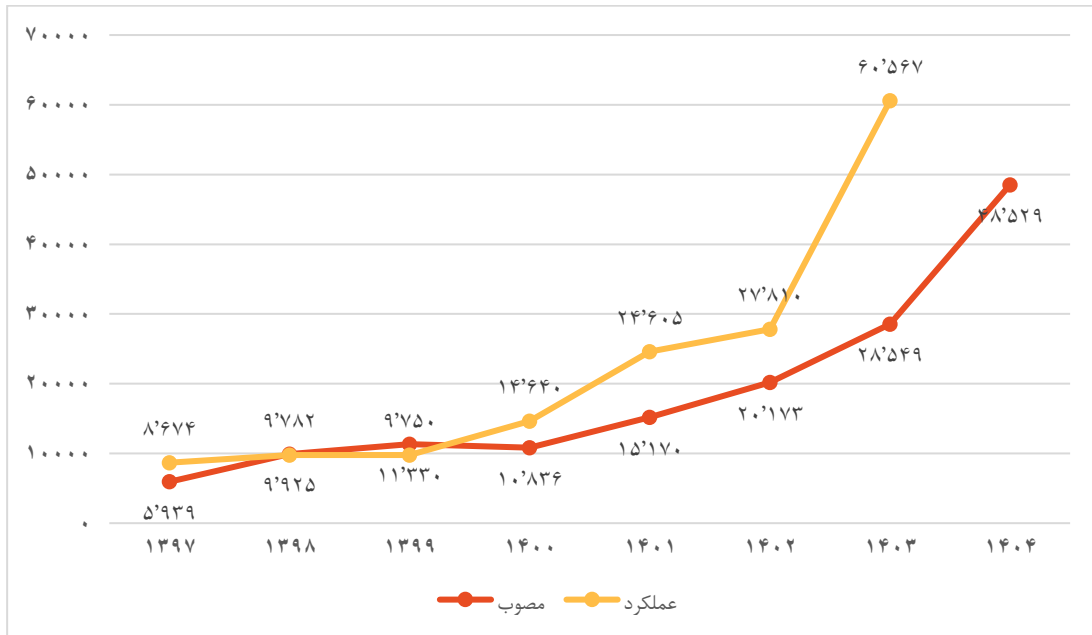
جدول ۴. هفت شرکت دولتی دارای بیشترین درآمد در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ (هزار میلیارد تومان)

شرکت‌های دارای بیشترین درآمد در ۱۴۰۴	درآمدها ۱۴۰۳	درآمدها ۱۴۰۴	سهم از کل	رشد	سهم از رشد کل
کل	۳۰۱۷	۵۰۴۴	□	۶۷٪	
سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها	۷۵۸	۱۰۴۶	۲۱٪	۳۸٪	۱۴٪
پالایش نفت آبادان	۴۶۴	۴۸۱	۱۰٪	۴٪	۱٪
شرکت ملی گاز	۳۳۲	۴۷۲	۹٪	۴۲٪	۷٪
شرکت ملی نفت	۳۹۴	۴۶۹	۹٪	۱۹٪	۴٪
بازرگانی دولتی ایران	۲۰۱	۲۵۱	۵٪	۲۵٪	۲٪
بانک ملی ایران	۱۳۷	۲۲۰	۴٪	۶۱٪	۴٪
بانک سپه	۱۴۴	۲۱۱	۴٪	۴۷٪	۳٪
بانک مرکزی	۷۹	۱۴۶	۳٪	۸۵٪	۳٪
جمع	□	□	۶۵٪	□	۳۹٪
برخی شرکت‌های با رشد بالا					
شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی	۳	۹۸	۲٪	۳۱۶۷٪	۵٪
شرکت خدمات حمایتی کشاورزی	۲۳	۴۵	۱٪	۹۶٪	۱٪
صندوق بیمه محصولات کشاورزی	۳	۱۱	۰٪	۲۶۷٪	۰٪

مأخذ: همان.

در نمودار ۵، ارقام مصوب و عملکرد هزینه شرکت‌های دولتی بر اساس قیمت‌های جاری مورد توجه قرار گرفته است. براساس نمودار مذکور، هزینه شرکت‌های دولتی طی سال‌های ۱۴۰۴-۱۳۹۷ افزایشی بوده است.

شکل ۵. نمودار ارقام مصوب و عملکرد هزینه شرکت‌های دولتی در بازه زمانی ۱۳۹۷-۱۴۰۴ (هزار میلیارد ریال)

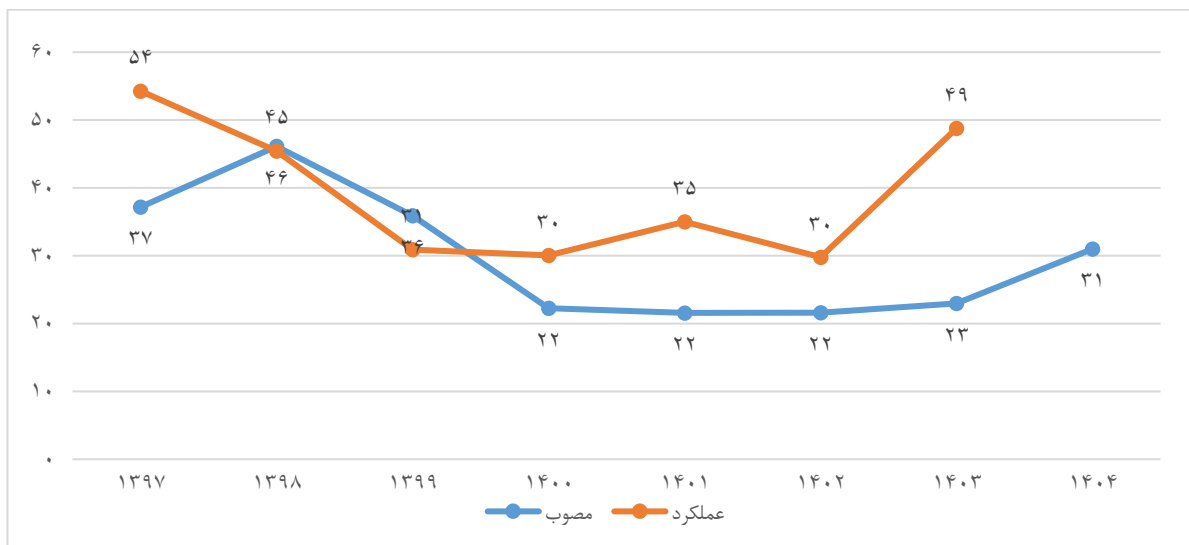

مأخذ: همان.

زمانی که هزینه شرکت‌های دولتی به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵ مورد بررسی قرار می‌گیرد، مشخص می‌شود روند رقم مصوب هزینه شرکت‌های مذکور طی سال‌های ۱۳۹۸-۱۴۰۰ کاهشی و پس از آن بدون رشد بوده و از یک‌روند ثابت برخوردار است (نمودار ۶). هزینه شرکت‌های دولتی پیشنهادی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴، رشد قابل توجهی داشته است.

شکل ۶. نمودار ارقام مصوب و عملکرد هزینه شرکت‌های دولتی در بازه زمانی ۱۳۹۷-۱۴۰۴

به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵ (هزار میلیارد ریال)

مأخذ: همان.

در جدول ۷، هشت شرکت دولتی دارای بیشترین هزینه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ نشان داده شده است. براساس جدول مذکور، هفت شرکت و بانک دولتی، در مجموع حدود ۶۶ درصد از هزینه‌های شرکت‌های دولتی را (عمدتاً صرف خرید مواد اولیه و هزینه تولید) به خود اختصاص می‌دهند.

همچنین در جدول ۷، رشد هزینه‌های شرکت‌های مذکور نسبت به قانون ۱۴۰۳ ارائه شده است. نکته قابل توجه اینکه این هشت شرکت حدود ۴۰ درصد رشد هزینه را توضیح می‌دهند. همچنین برخی از شرکت‌هایی که با رشد قابل توجه هزینه در لایحه بودجه مواجه بوده‌اند نیز در جدول ارائه شده است. مانند توضیحات ارائه شده در بخش قبل، به طور خاص در مورد شرکت پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی، به نظر می‌رسد تغییر مبانی محاسبه، دلیل تغییر قابل توجه ارقام مربوط به شرکت مذکور بوده است.

جدول ۵. هفت شرکت دولتی دارای بیشترین هزینه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ (هزار میلیارد تومان)

شرکت‌های دارای بیشترین هزینه در ۱۴۰۴	هزینه‌ها ۱۴۰۳	هزینه‌ها ۱۴۰۴	سهم از کل	رشد	سهم از رشد کل
کل	۲۸۵۴	۴۸۵۲	□	۷۰٪	
سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها	۷۵۸	۱۰۴۶	۲۲٪	۳۸٪	۱۴٪
پالایش نفت آبادان	۴۶۰	۴۷۷	۱۰٪	۴٪	۱٪
شرکت ملی نفت	۳۲۲	۴۴۵	۹٪	۳۸٪	۶٪
شرکت ملی گاز	۳۰۶	۴۲۴	۹٪	۳۹٪	۶٪
بازرگانی دولتی ایران	۲۰۱	۲۳۷	۵٪	۱۸٪	۲٪
بانک ملی ایران	۱۳۷	۲۲۰	۵٪	۶۱٪	۴٪
بانک سپه	۱۴۴	۲۱۱	۴٪	۴۷٪	۳٪
سهامی بیمه ایران	۷۳	۱۲۹	۳٪	۷۷٪	۳٪
جمع	□	□	۶۶٪	□	۳۹٪
برخی شرکت‌های با رشد بالا					
شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی	۳	۹۸	۲٪	۳۱۶۷٪	۵٪
شرکت خدمات حمایتی کشاورزی	۲۳	۴۵	۱٪	۹۶٪	۱٪
صندوق بیمه محصولات کشاورزی	۳	۱۱	۰٪	۲۶۷٪	۰٪

مأخذ: همان.

همچنین در جستجوی دلایل رشد بالای ارقام درآمد و هزینه شرکت‌های دولتی، نکته قابل ذکر آن است که رشد درآمد و هزینه شرکت‌های آب منطقه‌ای، علی‌رغم بالا نبودن ارقام مطلق درآمد و هزینه آنها، به میزان قابل توجهی بالا بوده است. در جداول ۸ و ۹ رشد درآمدها و هزینه‌های برخی از این شرکت‌ها ارائه شده است. شایان ذکر است که رشد قابل توجه درآمد و هزینه این شرکت‌ها نیز به موجب تغییر مدل مالی فعالیت و مبانی محاسبه درآمدها و هزینه‌های آنها روی داده است.

جدول ۶. رشد در آمد برخی از شرکت‌های آب منطقه‌ای در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ (هزار میلیارد تومان)

برخی از شرکت‌های آب منطقه‌ای			
رشد	درآمدها ۱۴۰۴	درآمدها ۱۴۰۳	عنوان شرکت
۱۳۶٪	۲/۶	۱/۱	آب منطقه‌ای تهران
۱۶۲٪	۱/۷	۰/۶۵	آب منطقه‌ای فارس
۲۰۰٪	۳/۶	۱/۲	آب منطقه‌ای اصفهان
۱۴۰٪	۱/۲	۰/۵	آب منطقه‌ای خراسان رضوی
۱۹۵۶٪	۳/۷	۰/۱۸	آب منطقه‌ای هرمزگان
۲۶۲٪	۲۵/۷	۷/۱	سازمان آب و برق خوزستان
۳۱۵٪	۱/۷	۰/۴۱	آب منطقه‌ای گیلان
۳۶۷٪	۱/۴	۰/۳	آب منطقه‌ای مازندران
۳۷۷٪	۳/۱	۰/۶۵	آب منطقه‌ای آذربایجان شرقی
۴۰۳٪	۰/۷۵۵	۰/۱۵	آب منطقه‌ای قم

جدول ۷. رشد هزینه برخی از شرکت‌های آب منطقه‌ای در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ (هزار میلیارد تومان)

برخی از شرکت‌های آب منطقه‌ای			
رشد	هزینه‌ها ۱۴۰۴	هزینه‌ها ۱۴۰۳	عنوان شرکت
۱۳۶٪	۲/۶	۱/۱	آب منطقه‌ای تهران
۱۶۲٪	۱/۷	۰/۶۵	آب منطقه‌ای فارس
۲۰۰٪	۳/۶	۱/۲	آب منطقه‌ای اصفهان
۱۴۰٪	۱/۲	۰/۵	آب منطقه‌ای خراسان رضوی
۱۹۵۶٪	۳/۷	۰/۱۸	آب منطقه‌ای هرمزگان
۲۶۲٪	۲۵/۷	۷/۱	سازمان آب و برق خوزستان
۳۱۵٪	۱/۷	۰/۴۱	آب منطقه‌ای گیلان
۳۶۷٪	۱/۴	۰/۳	آب منطقه‌ای مازندران
۳۷۷٪	۳/۱	۰/۶۵	آب منطقه‌ای آذربایجان شرقی
۴۰۳٪	۰/۷۵۵	۰/۱۵	آب منطقه‌ای قم

به‌عنوان جمع‌بندی از دلایل رشد ۷۰ درصدی بودجه شرکت‌ها می‌توان گفت که شرکت‌های بزرگ عمدتاً رشد پایین‌تر از رشد کل (۷۰ درصد) را تجربه کرده‌اند و بانک مرکزی و بیمه ایران و بانک ملی از بالاترین رشد در میان شرکت‌های بزرگ برخوردار هستند. همان‌طور که عنوان شد حدود ۴۰ درصد رشد توسط همان هشت شرکت بزرگ توضیح داده می‌شود. همچنین شرکت پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی، رشد بسیار بالایی را تجربه کرده به نظر می‌رسد تغییر مبنای محاسبه، دلیل تغییر قابل توجه ارقام مربوط به شرکت مذکور بوده است. در این میان بالاترین نرخ‌های رشد مربوط به

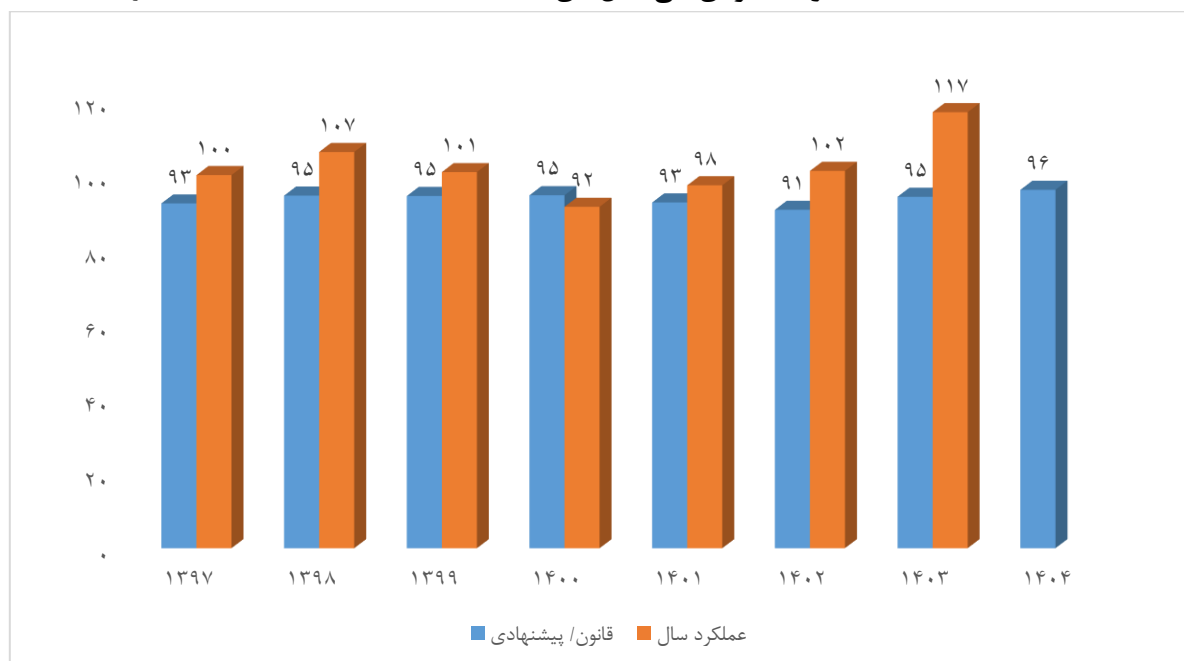
شرکت‌های آب منطقه‌ای بوده لیکن شرکت‌های مذکور به دلیل پایین بودن ارقام مطلق بودجه آنها، سهم قابل توجهی در رشد کل ندارند. همچنین سایر دلایل عمومی رشد بودجه شرکت‌ها نیز عبارت است از تورم (اثرگذاری بر مواد اولیه و نهاده‌های تولید)، رشد نرخ ارز و رشد حقوق و دستمزد.

برای آنکه امکان مقایسه درآمد و هزینه شرکت‌های دولتی با هم فراهم شود، در نمودار ۷ نسبت هزینه‌ها به درآمدهای شرکت‌های دولتی برای ارقام مصوب و عملکردی طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۴۰۴ نشان داده شده است. براساس نمودار مذکور، به‌غیر از سال ۱۴۰۰، همواره ارقام عملکرد هزینه شرکت‌های دولتی بیش از درآمدهای آنها بوده است.

شکل ۷. نمودار نسبت هزینه‌ها به درآمدهای شرکت‌های دولتی برای ارقام مصوب

(درصد)

و عملکردی طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۴۰۴

مأخذ: همان.

۴-۲. مالیات و سود علی الحساب

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴، سود سهام شرکت‌های دولتی رقم ۱۰۰ هزار میلیارد تومان در نظر گرفته شده که نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۳، بیش از ۶۶ درصد رشد داشته است. بخش قابل توجهی از افزایش ۴۰ هزار میلیارد تومانی سود شرکت‌های دولتی مربوط به افزایش سود بانک مرکزی است که از رقم ۱۴ هزار میلیارد در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ به رقم ۴۰ هزار میلیارد در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ رسیده است.

شایان ذکر است سود سهام شرکت‌های ملی نفت و ملی گاز در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ ثابت بوده است. بر اساس جزء

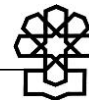
۱ بند ب ماده ۱۱۴ و جزء ۲ بند الف ماده ۲۴۶ قانون برنامه هفتم پیشرفت، شرکت‌های تابعه وزارت نفت موظف به واریز ماهانه حداقل ۶۰ درصد از عواید حاصل از صادرات و فروش داخلی کلیه محصولات فرعی گازی به حساب «سرمایه‌گذاری نفت و گاز کشور» و ۱۰ درصد به حساب «بهینه‌سازی مصرف انرژی» و همچنین سالانه ۵ درصد از سود شرکت‌های مذکور به حساب «بهینه‌سازی مصرف انرژی» شده‌اند. بنابراین به نظر می‌رسد به دلیل تحدید منابع شرکت‌های ملی نفت و ملی گاز از طریق خروج منابع به حساب‌های مذکور، سود سهام ابرازی شرکت‌های مذکور برای لایحه بودجه سال ۱۴۰۴، افزایشی پیدا نکرده‌است.

در نمودار ۸، میزان مصوب و عملکرد سود سهام شرکت‌های دولتی طی سال‌های ۱۴۰۴-۱۳۹۷ نشان داده شده‌است. با توجه به وصولی بالای سود سهام شرکت‌های دولتی در شش ماهه اول سال جاری، پیش‌بینی می‌شود سود شرکت‌های مذکور، به رقمی حدود ۸۰ هزار میلیارد تومان تا پایان سال ۱۴۰۳ برسد. بر این اساس، عملکرد سود سهام شرکت‌های دولتی در سال ۱۴۰۳، حدود ۱۳۳ درصد خواهد بود. نکته قابل توجه در خصوص نمودار مذکور، عملکرد عمدتاً بالا و بیش از ۱۰۰ درصد سود سهام شرکت‌های دولتی است که از سال ۱۴۰۰ به بعد نمود بیشتری پیدا کرده است.

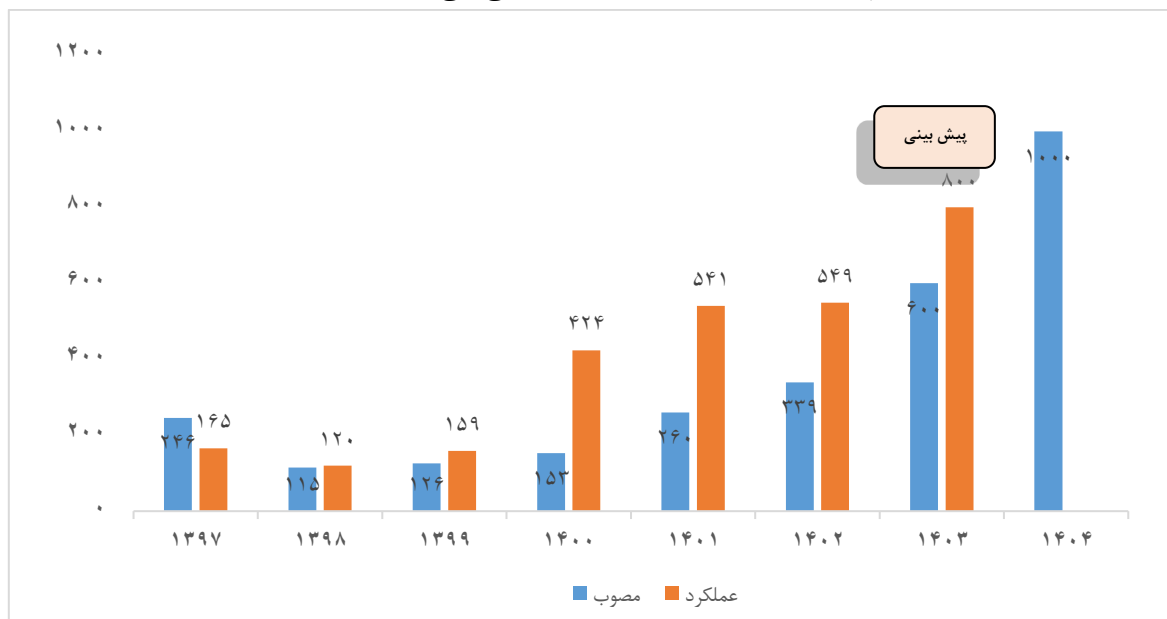
۱. در اجرای بند (۳) سیاست‌های کلی برنامه پنجساله هفتم، دولت مکلف است از طریق وزارت نفت و با استفاده از منابع داخلی ارزی و ریالی شرکت‌های تابعه ذریع وزارت نفت پس از کسر سهم مربوط به حساب بهینه‌سازی انرژی موضوع جزء ۲-۵ بند «الف» ماده (۴۶) این قانون، ماهانه حداقل شصت درصد (۶۰٪) از عواید حاصل از صادرات و فروش داخلی کلیه محصولات فرعی گازی از جمله اتان، پروپان، بوتان، پنتان و گوگرد و مایعات گازی را صرفاً به حساب «سرمایه‌گذاری نفت و گاز کشور» که از ابتدای برنامه به نام وزارت نفت نزد خزانه‌داری کل کشور افتتاح می‌شود، واریز نماید.

۲. دولت مکلف است به منظور ایجاد هماهنگی فرابخشی و مدیریت کلان و متمرکز در حوزه بهینه‌سازی مصرف انرژی، .... «حساب بهینه‌سازی مصرف انرژی» را نزد خزانه‌داری کل کشور با منابع ذیل ایجاد کند:

۱. تعهدات دولت در بازپرداخت طرح‌های بهینه‌سازی مصرف انرژی، موضوع جدول مصارف تبصره (۱۴) بودجه سنواتی (معادل سالانه یک درصد (۱٪) از منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی)، ۲. سالانه پنج درصد (۵٪) از سود شرکت‌های تابعه وزارتخانه‌های نفت و نیرو، ۳. تمام عوارض دریافتی حاصل از هدررفت گازهای مشعل (فلر)، ۴. جریمه‌های دریافتی موضوع ماده (۲۶) و عواید حاصل از صرفه‌جویی سوخت ماده (۶۱) قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی مصوب ۱۳۸۹/۱۲/۴ با اصلاحات و الحاقات بعدی، ۵. ده درصد (۱۰٪) از عواید حاصل از صادرات و فروش داخلی تمامی محصولات فرعی گاز از جمله اتان، پروپان، بوتان، پنتان و گوگرد و همچنین مایعات گازی شرکت‌های تابعه وزارت نفت، ۶. سایر منابع پیش‌بینی شده در لوائح بودجه سنواتی برای بهینه‌سازی مصرف انرژی، ۷. حداقل سی درصد (۳۰٪) از سهم دولت از عواید حاصل از صرفه‌جویی انرژی مطابق ساز و کار بند «پ» این ماده که توسط دولت پرداخت می‌شود.

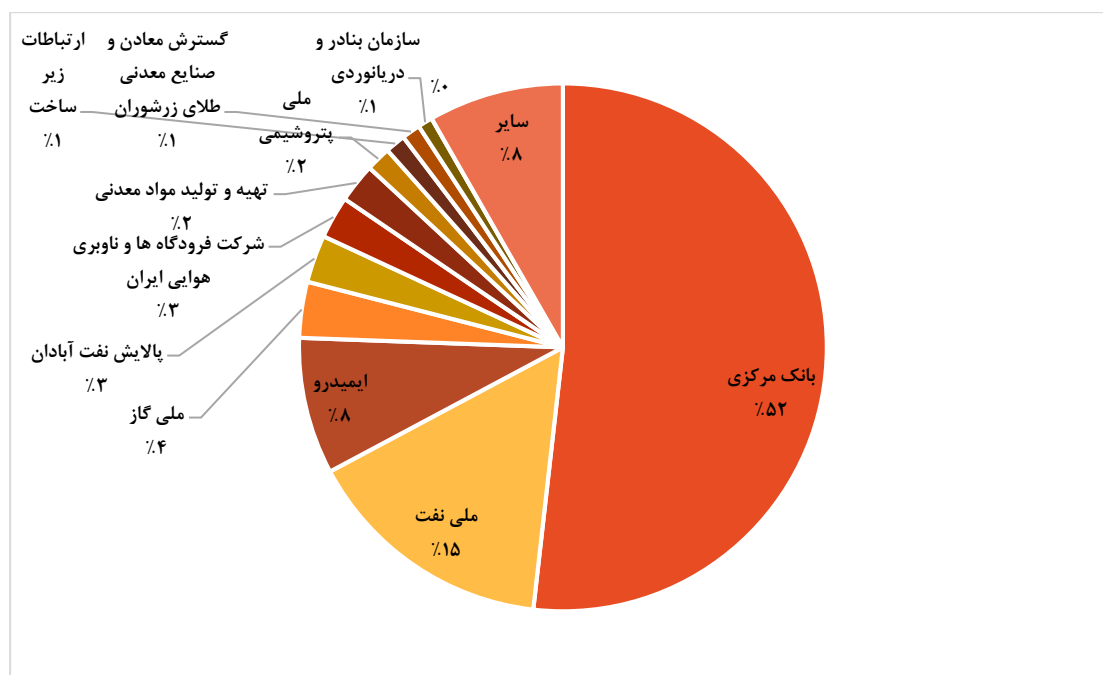
شکل ۸. نمودار سود سهام مصوب و عملکرد شرکت‌های دولتی طی سال‌های ۱۴۰۴ - ۱۳۹۷ (هزار میلیارد ریال)

مأخذ: همان.

در نمودار ۹، شرکت‌هایی که مقرر است بیشترین سود سهام را در سال ۱۴۰۴ به خزانه واریز کنند، مشخص شده‌اند. بر اساس نمودار مذکور شرکت‌های بانک مرکزی، ملی نفت، ایمیدرو، ملی گاز، پالایش نفت آبادان، فرودگاه‌ها و ناوبری هوایی، تهیه و تولید مواد معدنی، ملی پتروشیمی، ارتباطات زیر ساخت، گسترش معادن و صنایع معدنی طلای زرشوران و سازمان بنادر و دریانوردی حدود ۹۰ درصد از سود مصوب شرکت‌های دولتی در سال ۱۴۰۴ را پرداخت خواهند کرد و باقی ۳۳۱ شرکت دیگر در مجموع کمتر از ۱۰ درصد از سود مصوب را پرداخت خواهند کرد.

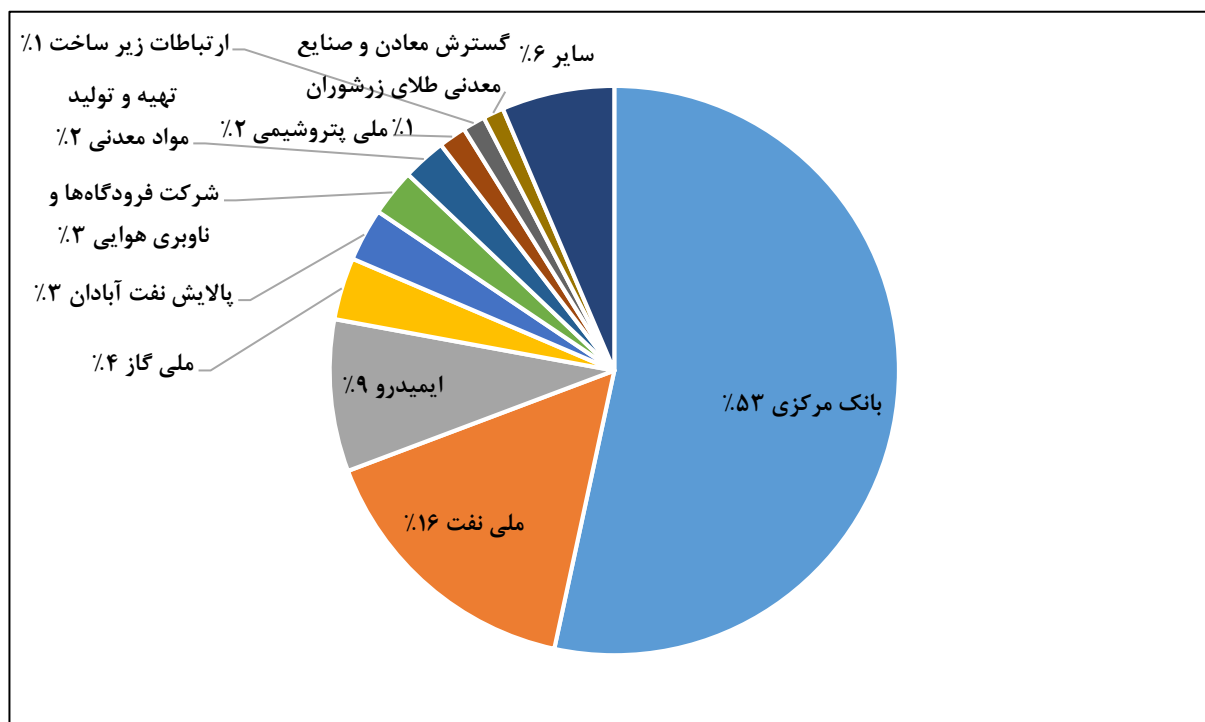
شکل ۹. نمودار سود سهام شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه ۱۴۰۴

مأخذ: همان.

در نمودار ۱۰، شرکت‌هایی که بیشترین مالیات در سال ۱۴۰۴ برای آنها در نظر گرفته شده، نشان داده شده است. بر اساس نمودار مذکور مشخص است که ۱۰ شرکتی که بالاترین مالیات را دارند، بالاترین سود را هم داشتند (نمودار ۹). بر این اساس، ۱۰ شرکت دولتی بیش از ۹۰ درصد مالیات را پرداخت خواهند کرد.

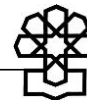
شکل ۱۰. نمودار سهم مالیات شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴

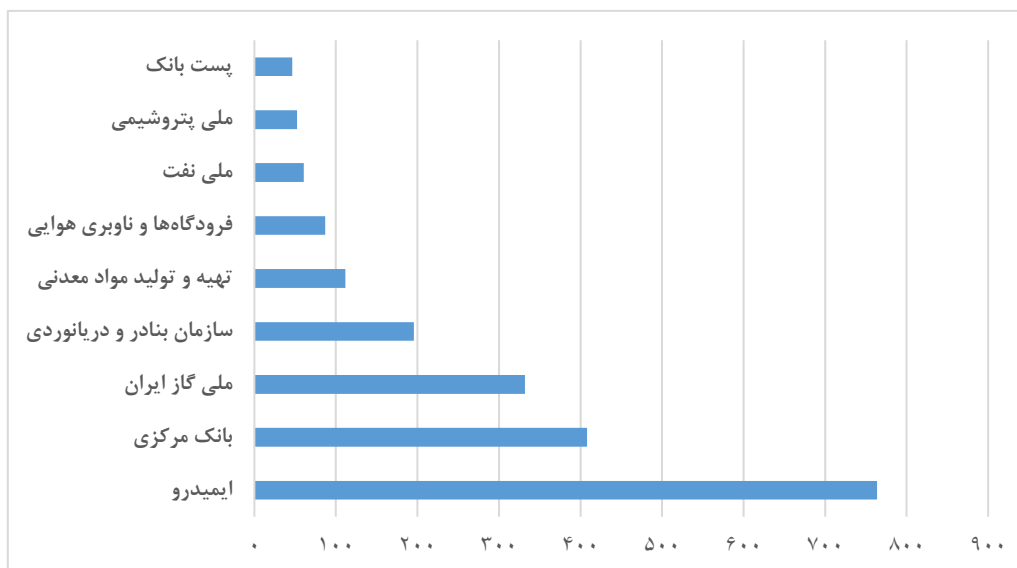
مأخذ: همان.

۳-۴. سود و زیان

در نمودار ۱۱ سودآورترین شرکت‌های دولتی بر اساس عملکرد سال ۱۴۰۲ ارائه شده است. بر اساس نمودار مذکور مشخص است ایمیدرو حدود ۷۶۴ هزار میلیارد ریال سود در سال ۱۴۰۲ داشته و پس از آن بانک مرکزی با سودی حدود ۴۰۸ هزار میلیارد ریال در جایگاه بعدی قرار می‌گیرد. ۱۰ شرکت مندرج در نمودار ۱۱، در مجموع حدود ۲۰۸۹ هزار میلیارد ریال سود در سال ۱۴۰۲ داشته‌اند.

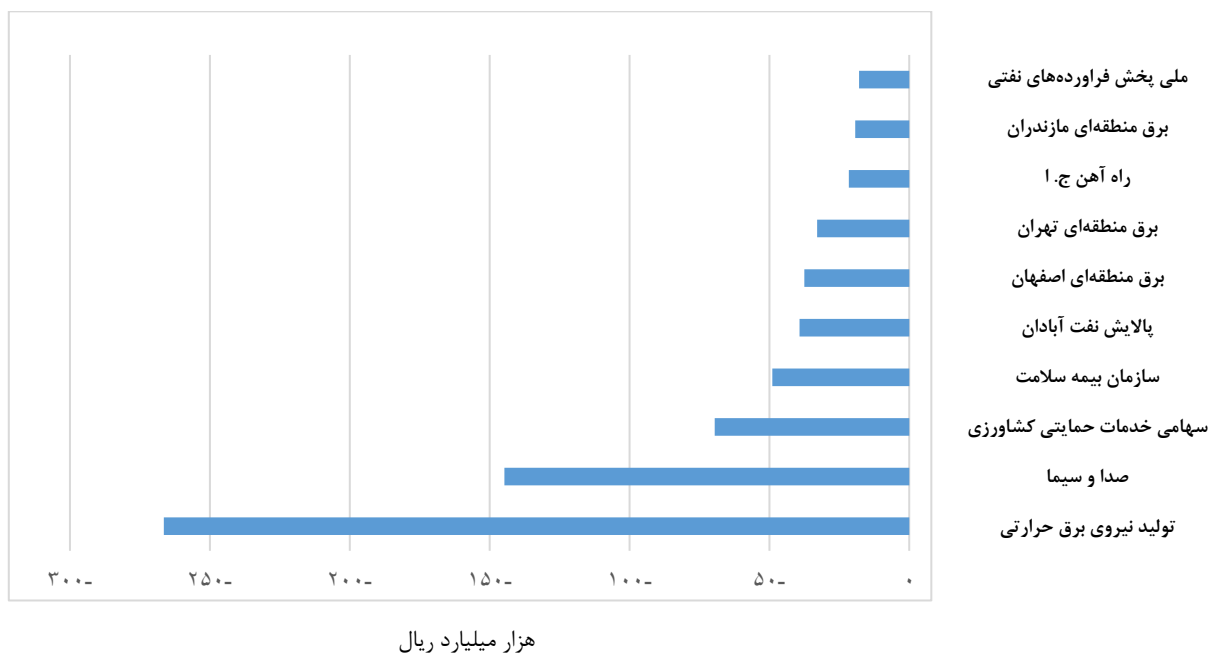

شکل ۱۱. نمودار سودآورترین شرکت‌ها در عملکرد سال ۱۴۰۲ هزار میلیارد ریال

زیان‌آورترین شرکت‌ها بر اساس عملکرد سال ۱۴۰۲، در نمودار ۱۲ نشان داده شده است. نکته‌ای که در خصوص برخی از شرکت‌های زیان‌ده باید در نظر گرفت این است که علت ایجاد زیان لزوماً نه به خاطر ضعف در عملکرد این شرکت‌ها بلکه به دلیل قیمت‌های تکلیفی، خروج قابل توجه سود، برداشت درصدی از هزینه‌ها، عدم بازگشت وجوه حاصل از واگذاری بنگاه‌های زیرمجموعه (در خصوص سازمان‌های توسعه‌ای) و سایر عوامل مرتبط با سیاست‌گذاری ایجاد شده است. ۱۰ شرکت مندرج در نمودار ۱۲، در مجموع حدود ۶۹۸ هزار میلیارد ریال زیان در سال ۱۴۰۲ داشته‌اند. نکته قابل توجه اینکه از ۱۰ شرکت مندرج در نمودار ۱۲ تنها ۲ شرکت در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ به‌عنوان شرکت‌های زیان‌ده درج شده و باقی شرکت‌ها در لیست شرکت‌های سودده و سر به سر آمده بودند.

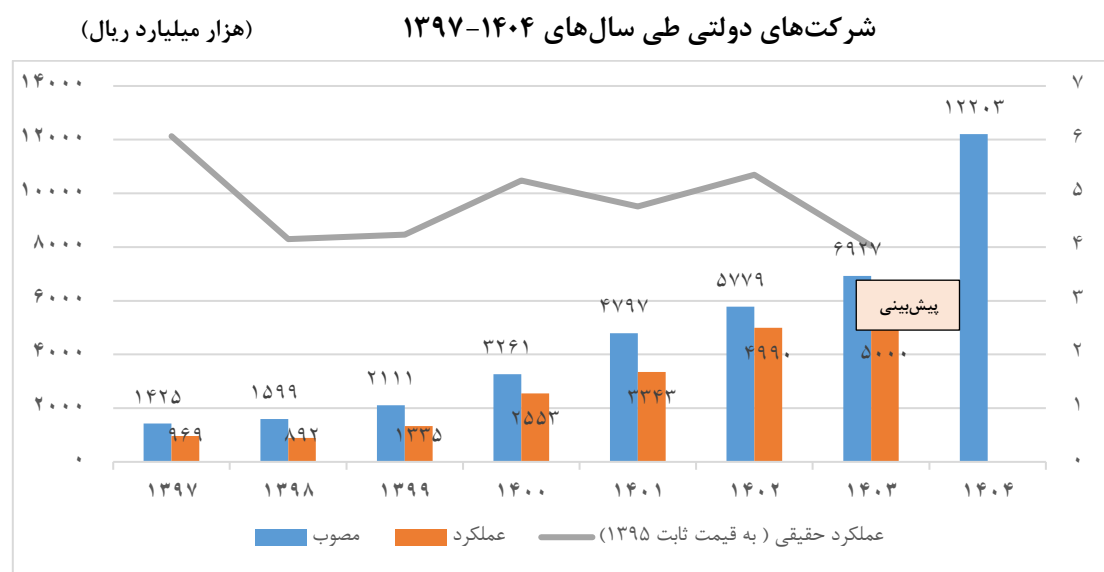
شکل ۱۲. نمودار زیان‌آورترین شرکت‌ها در عملکرد سال ۱۴۰۲

۴-۴. هزینه‌های سرمایه‌ای

براساس جدول ۵ گزارش، هزینه‌های سرمایه‌ای شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴، رشد زیادی در حدود ۷۶ درصد نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۳ داشته است. در نمودار ۱۳، ارقام مصوب (به قیمت جاری) و عملکردی (به قیمت جاری و ثابت سال ۱۳۹۵) هزینه‌های سرمایه‌ای شرکت‌های دولتی نشان داده شده است. بر اساس نمودار مذکور، روند کلی هزینه‌های سرمایه‌ای شرکت‌های دولتی به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵، طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۷ کاهش یافته و همچنین میزان عملکرد از میزان مصوب در این سال‌ها فاصله داشته است.

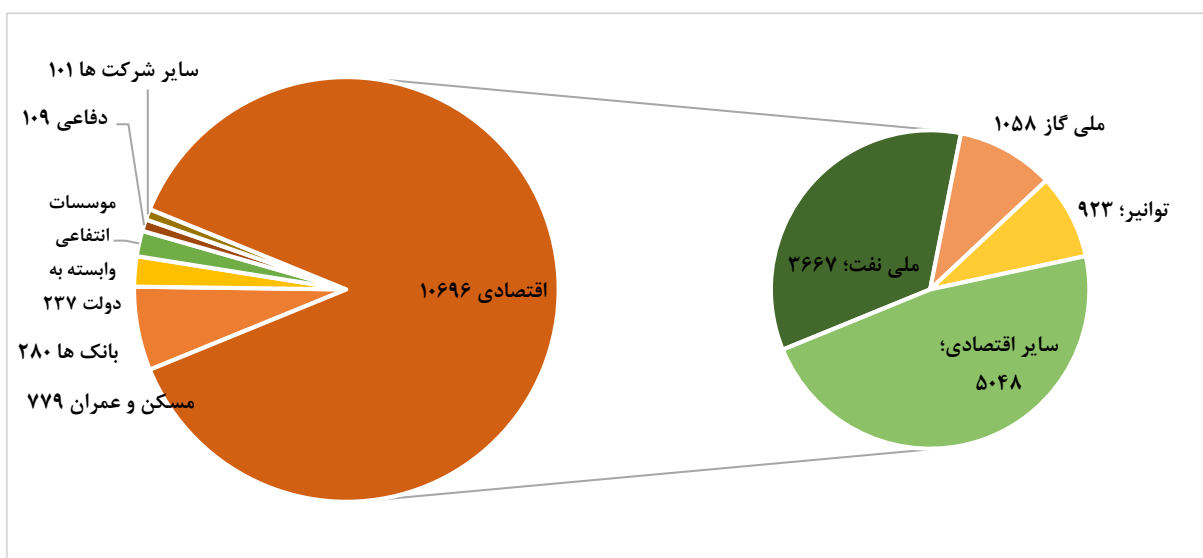
شکل ۱۳. نمودار هزینه‌های سرمایه‌ای مصوب و عملکرد (به قیمت‌های جاری و ثابت سال ۱۳۹۵)

مأخذ: همان.

برای بررسی دقیق‌تر ارقام هزینه‌های سرمایه‌ای شرکت‌های دولتی، هزینه‌های مذکور در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ به تفکیک امور در نمودار ۱۴ ارائه شده‌است. براساس این نمودار، شرکت‌هایی که ذیل امور اقتصادی در پیوست ۳ لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ قرار می‌گیرند، در مجموع حدود ۱۰۶۹۶ هزار میلیارد ریال از هزینه‌های سرمایه‌ای شرکت‌های دولتی را از محل منابع داخلی به خود اختصاص داده‌اند. حدود ۹۰ درصد هزینه‌های سرمایه‌ای شرکت‌ها از محل منابع داخلی و حدود ۱۰ درصد از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دولت تأمین می‌شود. بخش عمده هزینه‌های سرمایه‌ای مربوط به شرکت‌های حوزه امور اقتصادی است و شرکت ملی نفت ایران بیشترین سهم را از این گروه دارد.

شکل ۱۴. نمودار هزینه‌های سرمایه‌ای از محل منابع داخلی شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ به تفکیک امور (هزار میلیارد ریال)

مأخذ: محاسبات پژوهش.

جمع‌بندی

در این گزارش به بررسی پیوست ۳ لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ با موضوع بودجه شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت پرداخته شده‌است. بررسی منابع و مصارف شرکت‌های دولتی در پیوست ۳ لایحه بودجه سال ۱۴۰۴، مؤید آن است که گردش مالی حقیقی (بدون لحاظ اثر تورم) شرکت‌های دولتی تقریباً از روند کلی کاهشی در طول یک دهه گذشته برخوردار بوده است.

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴، سود سهام شرکت‌های دولتی رقم ۱۰۰ هزار میلیارد تومان در نظر گرفته شده که نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۳، بیش از ۶۶ درصد رشد داشته است. بخش قابل توجهی از افزایش ۴۰ هزار میلیارد تومانی سود شرکت‌های دولتی نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۳، مربوط به افزایش سود بانک مرکزی است که از رقم ۱۴ هزار میلیارد در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ به رقم ۴۰ هزار میلیارد در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ رسیده است. هزینه‌های

سرمایه‌ای شرکت‌های دولتی نیز در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴، حدود ۷۶ درصد نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۳ رشد داشته است.

منابع و مآخذ

۱. قانون بودجه سال ۱۴۰۴
۲. بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور (۹): بودجه شرکت‌های دولتی، شماره مسلسل ۱۹۷۳۰، مرکز پژوهش‌های مجلس.

گزیده سیاستی

در لایحه بودجه ۱۴۰۴، سود سهام شرکت‌های دولتی رقم ۱۰۰ هزار میلیارد تومان در نظر گرفته شده که نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۳، بیش از ۶۶ درصد رشد داشته است. بخش قابل توجهی از افزایش ۴۰ هزار میلیارد تومانی سود مربوط به افزایش سود بانک مرکزی است.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir